SMEEK SCHRIFT VAN HET PAPIER AAN DE GELEERDEN

De oorspronkelijke titel van dit boekje,
dat verscheen te Philadelphia in 1789 luidt:
"Bittschrift des Papiers an die Gelehrten
besonders von teutscher Art und Kunst'

Dit boekje werd verzorgd door leerlingen
van de Amsterdamse Grafische School
Letter Trajanus en Garamont
Gedrukt op breed gevergeerd papier en
grijs Ingres-omslag, beschikbaar gesteld
door Van Gelder Zonen N.V.
Ontwerp F. van den Berg

Smeekschrift van het papier aan de geleerden

Naar een oude Duitse uitgave
vertaald door C. Pels

Geleerde Heren.

Reeds lange tijd zucht ons geslacht onder de druk van Uw pen; sedert eeuwen zwijgen wij en lijden geduldig onder de hand van Uw despotisme.

Hadden wij willen praten en alle gedachten aan het licht brengen, die U ons toevertrouwt, wat zou de wereld niet ervaren hebben? Wij waren te goedig voor zulk een arglistigheid en veel onzin zou met ons tot stof zijn vergaan, als niet de boekdrukkunst met geweld voor de dag had gehaald wat wij bescheiden achterhielden.

Maar gij beloont ons slechts voor onze deugd; wij moeten U als slaven dienen, kunnen niet tegen-

spreken als U ons indrukken geeft, die wij U gaarne zouden willen teruggeven om Uw eer, welke ons in de grond van ons hart als het hoogste goed van onzen Heer en Meester boven alles gaat, voor het oog van de wereld te sparen; maar Uw genie is te verheven om zich van de eer iets aan te trekken. Wij zouden ook nog langer het geknoei geduld hebben, waarmede U sedert eeuwen onze reinheid bevlekt, ofschoon wij in ons recht stonden in dat opzicht een beroep te doen op Uw redelijkheid; maar Uw schrijfwoede wordt epidemisch, zij ontaardt van een vierdendaagse in een dagelijks aansluipende koorts, welker uitwaseming de Duitse lucht zó bezwangerd heeft, dat spoedig geen hand meer te vinden zal zijn, die niet door zijn hevige aanvallen aangestoken is!

Gelukkige oude tijd, toen de mensen nog op boomschors schreven. Toen heerste er matigheid, eenvoud aan zeden en spaarzaamheid! De liefde sneed haar naam in bomen, de wetten werden in stenen vereeuwigd. Lang duurde het eer in ons vaderland de schrijfwoede begon: in de middeleeuwen bad men en schreef niet; in de riddertijd vocht men en schreef niet; Faust werd geboren; de drukkunst verbreidde het gebruik van papier,

andere volkeren gingen ons voor; de Duitsers waren van ouds ten achter, maar ijverig in het naäpen; nu verscheen Uw eeuw van het schrijven.

Nu probeert U het verzuimde in te halen, gij zijt onuitputtelijk niet in het nieuwe, maar in de herhaling; Uw behaagzucht kan zichzelf niet genoeg horen, en als U een onderwerp aansnijdt, moet het publiek dat tot de laatste droppel opslorpen. Gij denkt niet: 'Que le secret d'ennuyer, est celui de tout dire'.

Wat de boeken vermeerdert is het feit, dat er andere boeken bestaan; Galliani heeft gelijk: 'Onze hedendaagse schrijvers gelijken op mozaïekwerkers, die zich met het in elkaar passen van stenen van allerlei herkomst bezig houden.'

Beken maar, dat gij geen andere leidsman hebt dan de ijdele, wufte mode; Uw grillen zijn opzichtig en snel als Uw eendagsvlinder.

Hoe vaak heeft Uw smaak zich niet veranderd? Eerst gezalfde theologie, redetwistende geschriften, woordrijke redevoeringen; toen zwaarwichtige rechtswetenschap, wetscommentaren, die niemand meer leest; nu wordt de taal er bij gesleept: het tijdperk van schoolmeesters en taalkundigen, het geleerde strijdperk van woorden en verouderde begrippen, waarin lompheid de hoofdrol speelde. Het moest spoedig plaats maken voor iets schoners: de dichtertijd verscheen en daarmede het philosophische denken; mannen met geest en smaak stonden in Noord-Duitsland op, vormden de taal en toonden de onredelijke buren dat ook Duitsers konden schrijven.

Tegelijkertijd ontwaakte de geest van kritiek, het was het glanstijdperk van Uw literatuur, de schone lichtstraal! die echter al spoedig doofde: de geest van nadoenerij, Duitslands ongeluksgenius, bedierf alles weer.

Nachtegalen hadden gezongen, het leger der kraaien wilde ze nadoen en overschreeuwde hen, en de kinderen in het woud, die schreeuwen voor echte muziek hielden, riepen: 'Bravo!'

En de eerstgenoemden ruimden zwijgend het veld voor de dolle schare; men maakte het steeds bonter,

ieder jaar bracht nieuwe verschijningen: Wertherkoorts, mystiek, vrijmetselaarsgeschriften, dichterlijke bloemlezingen in zakalmanakken, krantenlectuur, gekleurd als de regenboog, anecdotenverzamelingen, dramatische stuiptrekkingen van de verkeerd begrepen Shakespeare slaapverwekkende romans; nu verscheen de eeuw van de opvoeding, jongelingen moesten in deze kasplantatmosfeer tot eiken worden gevormd, een schare van paedagogen praatte aartsvader Basedow na en overstroomde Duitsland met geschriften over het kind; thans moesten de staten, de vorsten en de regeringen veranderd worden, het leger der nieuwlichters, economen, denkers, wereldburgers trad op de

voorgrond; overal tracht men licht te brengen, de burgerlijke banden zijn hun te eng, gelijkheid der standen moet weer heersen, in de moraal wordt het gemakkelijke principe der eigenliefde gepredikt; in de philosophie hebben het materialisme en het scepticisme gezegevierd, in de religie wordt het zo licht dat het hele dogma uit de weg wordt geruimd, en voor het geloof van de rede moet plaats maken, doch onze moderne apostelen verkeren nog in twijfel of zij het Deïsme of het Atheïsme tot grondstelling zullen nemen; nog steeds voeden wij ons met dit rationalisme, waarvan wij wel veel weten, maar nog niet precies het hoe en waarom.

God weet waarop zich tenslotte Uw geest zal werpen, om ons geslacht ten gronde te richten.

Voorheen gingt Ge nog met consideratie te werk, wij werden volgens de regels van de Gilde gebruikt, men nam ons slechts als het nodig was, men schreef weinig en kort, men dacht eer men schreef, men borg ons lang op en schaafde ons zorgvuldig bij aleer men ons aan het oog van de wereld prijs gaf.

Nu is het van alles het tegendeel: iedere knoeier mag zich aan ons vergrijpen, men schrijft onophoudelijk, men staart zich blind op het aantal bladzijden en niet op de waarde van het geschrevene, men schrijft eer men denkt en de ijdelheid is hier, zoals met alle dingen, zó gestegen, dat men misgeboorten even schoon vindt als echte kinderen en men ze niet vroeg genoeg kan laten lopen! Wat moet er van ons worden als Uw epidemie met het jaar toeneemt? Wij hebben reden daar beangst voor te zijn; het leger van schrijvers gaat de vijfduizend te boven, nog afgezien van hen, die sluikhandel met ons drijven, of ons in het verborgene tyranniseren. Leest de geboortelijst, die ieder Paasfeest een jaarlijks getuigenis van Uw vruchtbaarheid aflegt, gaat in de drukkerijen, opent de kabinetten, de archieven, de bibliotheken, de rechtbanken, de lessenaars der auteurs, de schrijftafels der advocaten, ziet de onafgebroken werkende papiermolens, en zegt of het niet dringend tijd is het kwaad te stuiten.

Er is haast geen een kleine provincie van het heilige Duitse rijk, die niet voor 10 tot 12000 gulden in de gerechtshoven verschrijft; berekent nu de schrijfbehoeften van ieder particulier bij een gerechtelijke twist met de heilige Justitia, bij huiselijke intriges, bij liefdesleed, enz., enz. neem een ronde som voor het gehele rijk, en kijk eens hoe veel millioenen het papierverbruik jaarlijks opteert.

Kan zulks de economische kant van Uw hart niet

beroeren, berekent dan eens de tijd die zo vaak nutteloos verspild wordt om ons vol te schrijven; bedenkt dat iedere vergoten druppel Uw levensstroom verkort!

Zorgt voor onze bevrijding of vreest onze wraak.

Zelfbehoud gaat voor alles en vinden wij bij U geen steun, wilt gij Uw despotisme niet matigen, weest er dan op voorbereid dat wij U de gezworen gehoorzaamheid opzeggen en ons bevrijden. Vrijheid is het parool, gehoorzamen een dwaasheid geworden. Bedenkt hoe machtig onze partij is; denkt aan onze afkomst; wij zijn uit lompen voortgekomen, keren tot vodden terug; wee U, als wij ons met onze broeders, de politieke vodden, verbinden!

WIJ leven in de verlichte tijd; wij hebben deze zelf verhaast.

WIJ leerden de onderdanen hun rechten kennen, de vorsten hun plichten.

WIJ waren het die de Amerikanen aanspoorden, Engeland, hun despotische moeder, de gehoorzaamheid op te zeggen.

WIJ deden de opstand in de Nederlanden ontbranden.

WIJ leerden de te lankmoedige Galliërs rekening en verantwoording te eisen van hun verkwistend

hof, en de onderdrukte klasse van burgers hun vrijheidsrechten op te eisen.

Hadt gij, onmachtigen, dit kunnen bereiken zonder onze bijstand? En nu waant gij dat wij Uw druk langer dulden? Weliswaar is Uw leger ontelbaar, zijn Uw namen legio en zullen wij moeite hebben tegen U te vechten; maar wraak is vindingrijk en samenwerking vertienvoudigt de kracht! Wat te doen als wij een geheim verbond met dat dierengeslacht aangingen, dat gij zo gruwzaam van zijn schoonste sieraden, zijn vederen berooft, en dat evenals wij, onder Uw druk zucht?

Als zij ons de dienst bewezen, U zulke zwakke schachten te leveren, dat zij U de schrijfdienst weiger-

den? Maar U zoudt gemakkelijk andere werktuigen uitvinden, want niets is vindingrijker dan een schrijver.

Maar wat te doen als wij een verdrag sloten, niet met de papiermakers want die hebben belang bij U en voeden zich van Uw vruchtbaarheid, maar met de molens, die gij zo onophoudelijk vermoeit! Mogen zij U in de toekomst niets dan vloeipapier leveren!

Hoe spoedig zoudt gij tot vrede geneigd zijn omdat gij zulk een schrijfloos tijdperk niet zoudt kunnen verdragen!

Maar dan zou het aan ons zijn, voorwaarden te stellen en de Pragmatieke Sanctie zou er als volgt uitzien:

1. Denkt meer dan Ge schrijft
2. Schrijft langzaam en beknopt
3. Respecteert het lezende publiek
4. Schrijft niet eerder dan dat Ge iets gewichtigs of nieuws te zeggen hebt
5. Leest eerst wat er vóór U over iets gezegd werd; en veroorlooft Uw eigenliefde U, dat beter of evengoed te vinden, laat het Uwe dan achterwege

6. Bewaart het, zo mogelijk, in Uw hoofd; is dat echter van de in U verborgen oerdrang tot schrijven te veel gevergd, dan willen wij zelfs dulden dat U het ons in het kort toevertrouwt; verlangt U echter niet, dat wij al Uw onrijpe vruchten aan het publiek voorleggen.
7. Laat slechts de besten en de ervarendsten schrijven; wijst de onmondigen en brekebenen terug van dit terrein.
8. Maakt van schrijven geen beroep.

De Godgeleerden moeten het voorbeeld der Liefde geven. Strijdschriften, worden voor eeuwig uitgebannen; polemieken, ascese, kazuïstiek worden als straf voor de aangerichte schade in lompen veranderd en als smetteloos papier voor verdraagzaamheidsgeschriften gebruikt; slechte preken worden

de ratten tot voedsel gegeven om iedere herinnering daaraan te verdelgen.

De Hogescholen zweren tal van handboeken en onnutte programma's af.

Tot de Zakenlieden zeggen wij:

1. Verbetert de zakelijke stijl, maakt die duidelijker en korter
2. Laat zaken meer uit doen dan uit schrijven bestaan
3. Zuivert archieven en schrijfkamers van overbodig papier
4. Verjaagt de nutteloze advocaten zoals Christus de woekeraars uit de tempel verjoeg
5. Verkort de slepende gang der processen

De Vorsten verzoeken wij hun volk tot nuttige arbeid op te wekken opdat zij hun handen met andere zaken bezighouden dan ganzeveren hanteren en papier bezoedelen; zij moeten het aantal woekerende boekhandelaren verminderen en hen die plagiaat plegen verjagen.

De Wetgevers moeten hun best doen duidelijk te zijn; hun lijfspreuk zij die van Sallustius: 'Hoe meer verorderingen, hoe slechter wetgeving'.

De Ministers wordt vastberadenheid en konsekwentie in hun plannen aanbevolen

de Hovelingen spaarzaamheid met gelukwensen en loftuitingen

de Geschiedschrijvers beknoptheid en betrouwbaarheid

de journalisten en krantenschrijvers waarheid

Toneel- en Romanschrijvers dienen goede smaak en wereldkennis te verwerven

Bondigheid hebben de Zonen van de Parnassus nodig, wier jaarlijkse bloemenkorven meer distels dan rozen bevatten; zij moeten trouw zweren aan de wet van het nonum prematur in annum, wat ongeveer wil zeggen: bezint eer gij begint.

De Paedagogen moeten hun jongelingschap niet zó hoog stemmen, dat waanwijze jongens zich wijze mensen wanen en lezen, schrijven en drukken laten eer zij kunnen denken! Het oppervlakkige krantenlezen moet de ernstige studie niet verdringen; in het bijzonder moeten zij de burgers en de boeren-

stand niet te veel uit hun gelukzalige eenvoud wegrukken, omdat anders ook daar, naar we vrezen, de lees- en schrijfwoede het werkzame leven zal verdringen.

Nu het leger der verliefden! vergeef ons, lieve meiskes, zuchtende minnaars, wanneer wij met U verdragen sluiten! De romantische toon van deze eeuw heeft U in babbelzieke arcadische helden veranderd; ook door liefdesbrieven wordt jegens het papier gezondigd; U berooft de liefde van haar zoetste ogenblikken, U kweelt liefdesphrazen die U niet voelt, geeft ze terug uit de boeken waaruit ge ze gestolen hebt. Verslap Uw geest niet met zoetelijkheden.

Ziet elkaar, bemint elkaar, zegt ronduit wat Uw hart voelt maar doe het niet in verliefde folianten.

Tenslotte wordt het uit plicht, lust of . . . verveling lezende publiek verzocht: leest met meer smaak, meer geest, meer kieskeurigheid, meer nut. Zo lang gij alles leest, wordt er ook van alles geschreven. Wie dwingt U te lezen?

Is het niet Uw verveling, die het leger van 'massaschrijvers' te voorschijn roept?

Tenslotte zal ons gilde van critici weliswaar zijn weldadige tanden in ieder gedrukt stuk moeten zetten, maar naar waarheid en niet als huurlingen of om het lokkende geld!

Wilt U, edele lees- en schrijfwereld, dit verdrag met ons sluiten, dan beloven wij U daartegenover:

1. dat wij onze makers, de stampmolens, zullen bepraten, zich van betere lompen te voorzien, en ons zo rein en teer af te leveren, dat de Duitse producten, die tot nog toe in een onogelijk misdrukkleed verschenen, zich naast hun buren, de Fransen, de Engelsen en Italianen kunnen vertonen.
2. dat, aangezien de Grieken reeds zeiden: 'een gezonde ziel huist in een gezond lichaam', wij zullen toestaan dat iedere misgeboorte tot stof, tot voedsel voor wormen en muizen of tot een nog huiselijker gebruik, gedoemd zal zijn.

Wij hopen daardoor de ontzaggelijke massa lompen en de hoge prijs derzelven, te verminderen.

Want vodden moeten er zo min mogelijk zijn.

Opdat echter dit geslacht niet geheel ten gronde ga, laten wij aan zwakke ministers, baatzuchtige zaakwaarnemers en hongerige advocaten gaarne het

treurige voorrecht over mensen in vodden te veranderen!

Bedenkt tot slot dat stof en ontbinding onze gemeenschappelijke moeder is, en ziet niet meer zo uit de hoogte op Uw werktuigen neder!